

ความเป็นอื่นในสังคมล้านนา: ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมสู่พลวัตของความเป็นอื่น และการโต้กลับของกลุ่มชาติพันธุ์

The Otherness in Lanna Society: From Literature Reflection to Dynamic of The Otherness and Reaction of Ethnic Groups

วัชรินทร์ แก่นจันทร์*

บทคัดย่อ

ความเป็นอื่นในสังคมล้านนาเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมืองและปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ในขณะที่ลักษณะของความเป็นอื่นปรากฏในวรรณกรรมล้านนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับตำนานชาติกำเนิด การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ การศึกษา และตำแหน่งฐานะ ชนชั้น อาชีพ และหากมองความเป็นอื่นในกรอบของเวลาจะพบว่าวรรณกรรมล้านนามีพลวัตด้านรูปแบบ เนื้อหา และการใช้ภาษา นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องของการโต้กลับของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกสร้างให้เป็นคนอื่นที่กระทำออกมาในรูปแบบที่สังคมส่วนใหญ่คาดหวังและยอมรับ ไม่ว่าจะเป็นการเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาหรือการเปิดเผยตัวตนเพื่อแสดงให้เจตจำนงและหาพื้นที่ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ซึ่งเป็นการลดช่องว่างของการกีดกันทางชาติพันธุ์

คำสำคัญ

ความเป็นอื่น สังคมล้านนา กลุ่มชาติพันธุ์ คนชายขอบ

Abstract

There are three causes influencing the otherness in Lanna society; culture, politics and economy. In Lanna literature; however, the otherness is found in the literature concerning the myth of origin, name of ethnic groups, genders, educational systems, social status and careers of Lanna people. Moreover, the dynamic of literature in terms of language style, contents and language uses has been promoting the otherness in Lanna society from time to time. Reaction of the ethnic groups to the otherness given by the outsiders of their groups is expressed under the social norms such as enrolling to be students in universities, excepting their otherness to the public. These behaviors could narrow the gap of ethnic exclusion between them and the others in Lanna society.

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
E-mail: huthai@hotmail.com

Keywords

The Otherness, Lanna Society, Ethnic Groups, Marginal People

บทนำ

ท่ามกลางความขัดแย้งทั้งในระดับองค์กร ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ล้วนส่งผลทางด้านลบ ไม่ว่าจะเป็นการถูกคุกคาม การถูกกลืนหรือแม้แต่การถูกทำให้เป็นอื่นทั้งด้านความคิดและการกระทำ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง มโนทัศน์ของความเป็นอื่น เป็นไปเพื่อจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ในสังคมให้อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ที่กำหนด เป็นสัดส่วนหรือแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของสังคม และผู้มีอำนาจสามารถจัดการกับสิ่งต่าง ๆ นั้นได้ หากสิ่งนั้นเบี่ยงเบนจากมาตรฐานของสังคม ดังนั้นผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการกดทับ เบียดขับ ให้กลายเป็นอื่นก็หนีไม่พ้นกลุ่มชาติพันธุ์ ร่องรอยหนึ่งที่ปรากฏลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นในหน้าวรรณกรรมล้านนา ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอื่นในสังคมล้านนาได้อย่างชัดเจน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเป็นอื่นในล้านนา

ความเป็นอื่นที่เกิดขึ้นในสังคมล้านนาเกิดจากปัจจัยหลายอย่างทั้งที่เป็นปัจจัยเชิงเดี่ยว ที่มุ่งสร้างความเป็นอื่นในระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งถูกหล่อหลอมจากการกระทำ การเลียนแบบ หรือการรับรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง และปัจจัยเชิงซ้อนที่มุ่งสร้างความเป็นอื่นในระดับโครงสร้าง นโยบาย กฎกติกา ซึ่งต้องมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยปัจจัยเหล่านี้จึงทำให้เกิดเป็นลักษณะของความเป็นอื่นในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น ตำนาน นิทาน นวนิยาย เป็นต้น และรูปแบบนี้จะไปกำหนดเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสร้างความเป็นอื่น ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเป็นอื่นในล้านนามี 3 ปัจจัย กล่าวคือ

1. ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยนี้เกิดจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ที่ทำให้คนคิด เชื่อ และกระทำตาม โดยสิ่งที่คิด เชื่อ และกระทำตามนั้น เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ได้กำหนด และเห็นว่าชอบธรรมแล้ว สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความแตกแยกขึ้นภายในสังคม

ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรมได้กำหนดให้คนส่วนใหญ่ประพฤติปฏิบัติตามครรถอง ด้วยเห็นว่าสิ่งที่สังคมส่วนใหญ่เชื่อและถือปฏิบัติกันนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและมีเพียงหนึ่งเท่านั้น เรามักจะได้ยินคำว่า “เอกลักษณ์” (Identity) มากกว่าคำว่า “อัตลักษณ์” (Character) แต่ในความเป็นจริงทุกสังคมแม้แต่สังคมล้านนาเอง ก็เป็นสังคมที่มีความหลากหลายและแตกต่างทางชาติพันธุ์ ผู้คนเหล่านี้มักมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมจากสังคมใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นในด้านภาษา ศาสนา ความเชื่อ เมื่อมีความแตกต่างในเรื่องเหล่านี้จึงทำให้ถูกมองว่าเป็นพวกล้ำหลัง ไร้การศึกษา บางครั้งเป็นการมองข้ามความหลากหลายของกลุ่มคน สังคม วัฒนธรรม หรือพลังสังคมและวัฒนธรรมร่วมกันนั้นก็พยายามสร้าง “ความเป็นหนึ่งเดียว” ด้วยกรอบคิดและวาทกรรมว่าด้วยความเป็นชาติ ไม่ได้ให้ความสนใจกับต่อความเป็นรัฐประชาชาติ หรือความเป็นชาติที่แตกต่างทางชาติพันธุ์ หรือกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่อย่างใด

2. ปัจจัยด้านการเมือง ที่แบ่งแยกพวกเขาออกจากพวกเรา เพราะสมาชิกทุกคนต้องอยู่ภายใต้การรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง และหากต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มก็ต้องอยู่ใต้กฎเกณฑ์ ในทางตรงกันข้ามหากเป็นปฏิปักษ์หรือต่อต้านกลุ่มก็จะต้องตอบโต้ด้วยเหตุผลทางการเมืองในทางใดทางหนึ่ง กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มักไม่มีสถานภาพความเป็นพลเมืองของรัฐใดรัฐหนึ่ง ซึ่งถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของชาติ และถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมในทางการเมือง

สิ่งที่การเมืองใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับกลุ่มชาติพันธุ์ก็คือ กฎหมายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายว่าด้วยคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยแรงงานต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการหลบหนีเข้าเมือง เป็นต้น และหากต้องการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของชนกลุ่มใหญ่ก็จะต้องถูกลิขิตอนสิทธิบางประการหรือหลายประการแล้วแต่เงื่อนไข แต่สิ่งที่แสดงถึงความเป็นอื่นที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดก็คือการมีบัตรสีต่าง ๆ ที่รัฐกำหนดให้ บัตรเหล่านี้ได้แสดงถึงความเป็นคนอื่นอย่างชัดเจน เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้แสดงบัตรทุกคนจะถูกปฏิเสธไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อย่างน้อยก็แสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง ยังไม่รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรหรือสวัสดิการขั้นพื้นฐานในฐานะสิทธิมนุษยชนก็ถูกกีดกันด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้สิ่งที่การเมืองเข้าไปจัดระเบียบได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และไม่ต้องสูญเสียเลือดเนื้อก็คือระบบการศึกษา ดังนั้น ตำรา แบบเรียน หนังสือ จึงเป็นชุดความรู้ชุดหนึ่งที่จะจัดระเบียบ หรือจัดการกับพลเมืองของตนเอง และให้พลเมืองของตนเองจัดการกับ “คนอื่น” ในแง่ของแบบเรียนพบว่า แบบเรียนมีพัฒนาการด้านเนื้อหาที่รุนแรง ภาพกลุ่มชาติพันธุ์และ/หรือชาวเขาจากเดิมที่มีน้ำเสียงชื่นชมกลับกลายเป็นอื่นอย่างถึงที่สุดกับความเป็นไทยทั้งในด้านศาสนา และวิถีทางเพศ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติ และยังทำไร่เลื่อนลอย อันเป็นตัวการที่นำไปสู่ภัยพิบัติดินาถันปการ และเมื่อประกอบกับการก่อร่างสร้างความเป็นชาตินิยมในแบบเรียนในลักษณะถึงเลือดถึงเนื้อ และชาวเขาถูกวางอยู่ในตำแหน่งไม่ต่างกับศัตรูผู้เฝ้ากรุงศรีอยุธยา กล่าวคือเป็นผู้ทำลายชาติ ดังนั้นความเคียดแค้นรุนแรงต่อชาวเขาจึงมีอยู่สูงมาก (สุนทร สุขสงวนจิต, 2551, บทคัดย่อ)

ขณะที่หนังสือสารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูง (สมัย สุทธิธรรม, 2542, คำนำสำนักพิมพ์) ได้พูดถึงชาวม้ง (มั่ว) ตอนหนึ่งว่า

ความรักและการเปลี่ยนคูครองของชาวแม้วก็กระทำกันค่อนข้างง่าย
พรหมจารีไม่ใช่สิ่งที่ต้องยึดถือนักสำหรับพวกเขา แม้วชอบโค่นไม้ทำลายป่าเพื่อ
ทำไร่เลื่อนลอยเรื่อยไป ในปัจจุบันนี้ไม่ทราบว่าจะยังมีป่าไม้และวัฒนธรรมเก่า
ของชาวแม้วหรือแม้วหลงเหลืออยู่สักเท่าไร?

ตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าระบบการศึกษาได้พยายามครอบงำความคิดของสมาชิกในสังคมผ่านชุดความรู้ผ่านสถาบันและระบบการศึกษาให้มีวิธีคิดด้านลบเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ และหากสมาชิกในสังคมสยบยอมและเชื่อตาม การจัดการกับกลุ่มชาติพันธุ์ก็กระทำผ่านสมาชิกในสังคมได้ทันที

ปัจจัยสุดท้ายเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ในด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจมักมองกลุ่มชาติพันธุ์ว่ามีระบบการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีวิถีการดำรงชีวิตเพียงแค่ว่ายังชีพ คนเหล่านี้มักตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ที่ได้รับผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และยังถูกมองจากคนในสังคมใหญ่อีกว่าเป็นพวกทำลายสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน

นายทุนก็พอใจจ้างแรงงานเหล่านี้เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุผลว่าราคาถูก ความอ่อนแอระหว่างแรงงานราคาถูกกับประสิทธิภาพของงานที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นทำให้เกิดการตั้งคำถามขึ้นว่าสิ่งที่ระบบเศรษฐกิจกล่าวอ้างว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีระบบการทำงานไม่มีประสิทธิภาพก็ดี ไม่คิดถึงผลกำไร ดำรงชีวิตเพียงยังชีพก็ดี หรืออื่นๆ อีกนั้นเป็นความจริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงข้ออ้างในการต่อรองและกีดกันกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น

การเข้ามาของระบบทุนนิยมทำให้เกิดการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจกันมากขึ้น การนำเสนอสินค้าหรือบริการก็มีกลวิธีต่างๆ มากมาย ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์นอกจากจะเป็นแรงงานราคาถูกแล้ว ตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ก็เป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกมาใช้เพื่อขายสินค้าหรือบริการเช่นเดียวกัน กับสินค้าหรือบริการอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นละคร สารคดี ภาพยนตร์และการแสดงต่าง ๆ ที่แต่ก่อนเลียนแบบการแต่งกาย ชีวิตความเป็นอยู่ เหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์เสมือนหนึ่งว่าเป็นกลุ่มที่แปลกประหลาด ลึกลับ ในสังคมของคนกลุ่มใหญ่ ปัจจุบันใช้ตัวละครจริง ฉากจริงมาใช้เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีการล้อเลียนผ่านเสียงเพลงที่ดูเิน ๆ อาจมองเป็นเรื่องน่ารัก สะท้อนวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ หากมองในทางกลับกันทุนนิยมได้สร้างจุดเด่นบนจุดด้อยของกลุ่มคนเหล่านี้

ด้วยมุมมองจากปัจจัยทั้งสามข้างต้น ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็นชายขอบของสังคม ถูกลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปัจจัยทั้งสามข้างต้นได้พยายามทำผ่าน “ความเป็นคนล้าหนา หรือคนเมือง” นอกจากจะกลายเป็นวาทกรรมที่รองความเป็นใหญ่ เบียดขับ ลดทอนคุณค่า และตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ลง อีกทั้งยังเป็นข้ออ้างในการปกปิดการใช้อำนาจละเมิดสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ความเป็นอื่นที่เกิดขึ้นในสังคมล้าหนา

ตำนานของชาติกำเนิดถือเป็นอีกร่องรอยหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งชั้นทางสังคม ตำนานของชาติกำเนิดนั้นมีการแบ่งลักษณะของคนแต่ละชนชาติ แต่ละชาติพันธุ์ว่ามีความเหนือกว่า ความด้อยกว่า ความสูงกว่า ความต่ำกว่าไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการแบ่งลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นถึงความแปลกแยกความเหนือกว่า ความสูงกว่าปรากฏให้เห็นในตำนานชาติกำเนิดของคนล้าหนาที่ว่า

... ท่านจงไปเกิดในมณฑลโลกเมืองคน ที่เมืองเชียงลวานั้นเถอะ
แล้วกระทำราชภาวะเป็นท้าวพระยามหากษัตริย์เป็นเจ้าเป็นใหญ่แก่ท้าวพระยา
ทั้งหลายในเมืองลานนา และรักษายังวรพุทธศาสนาเถอะว่าอันสิ้นนั้นลัวะจิงกร
เทวบุตรก็รับเอาคำพระยาอินทว่า สาธุ ดี ดี และว่าอันแล้วก็จติแต่ชั้นฟ้าลงมากับ
บิรवारแห่งตนพันหนึ่ง กลายเงินทิพย์แต่ชั้นฟ้า นัยหนึ่งว่ากลายแต่
ปลายดอยทุง ลงมาเอาปฏิสนธิโอปาปติกา ...

(สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2524, 9)

ในขณะที่ตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมีลักษณะด้อยกว่า ต่ำกว่า ดังเช่น นิทานกำเนิดชา แม้ว่าจะถูกวางตำแหน่งของพีไญยสุดของชนเผ่าอื่น ๆ แต่ความอ่อนแอเรื่องสีผิวก็ถูกนำมาเป็นประเด็นในการแยกเผ่าต่าง ๆ ออกจากกัน ดังปรากฏในนิทานกำเนิดชาที่ว่า

ชาเป็นกลุ่มชนที่มีความเป็นมายาวนาน เล่าเป็นนิยายปรัมปราเรื่อง “อมแปกอมแนง” ซึ่งกล่าวถึงน้ำท่วมโลกว่า มีสองพี่น้องชายหญิงพากันไปขุดตุน (บ้างก็ว่าขุดอื่น) เมื่อพบตัวตุนแล้วก็ทราบว่าจะเกิดน้ำท่วมโลก ตัวตุนบอกให้ สองพี่น้องหลบเข้าไปอยู่ข้างในกลอง ดังนั้นเมื่อถึงบ้าน สองพี่น้องจึงได้ทำกลอง ขนาดใหญ่แล้วหลบเข้าไปอยู่ข้างใน ต่อมาเมื่อเกิดน้ำท่วมโลก ผู้คนตายหมด เหลือแต่สองพี่น้องที่อยู่ในกลอง จากนั้นสองพี่น้องจึงแยกย้ายกันไปหาคู่ครอง แต่ไม่พบใครรอดชีวิต ดังนั้นสองพี่น้องจึงตกลงอยู่กินกันจนสามภรรยา หลังจากนั้น 3 ปี ก็มีบุตรคลอดออกมาเป็นน้ำเต้า จึงนำไปแขวนไว้ข้างเตาไฟ ในขณะที่ สองสามีภรรยาไปทำงานในไร่ ก็ได้ยินเสียงผู้คนร้องอยู่ในน้ำเต้าลูกนั้นหลายคราว วันหนึ่งผู้เป็นสามีจึงใช้เหล็กแหลมเผาไฟเจาะรูผลน้ำเต้า ทันใดนั้นก็มีผู้คนพากัน เบียดเสียดกันออกมาจำนวนมาก เขาจึงใช้สิ่วเจาะอีกรูหนึ่งให้กว้างขึ้น ผู้คนที่ เหลืออยู่ก็พากันกรูออกมาตามรูที่เจาะ บรรดาผู้คนที่ออกมาก่อนจึงมีผิวดำ เพราะต้องเบียดเสียด สึกกับเขม่าไฟ ซึ่งเชื่อว่าต่อมากลายเป็นบรรพบุรุษของชนเผ่า อาซา ถือเป็นผู้อัยหรือพี่ของชนเผ่าอื่น ส่วนชนเผ่าไท - ลาว และเผ่าอื่น ๆ ซึ่ง ออกมาตามช่องที่ใช้สิ่วเจาะจึงมีผิวขาวและถือว่าเป็นผู้น้อง

(มูลนิธินิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542, 657)

นอกจากนี้ตำนานเกี่ยวกับลัวะ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ถูกกลุ่มชนชั้นนำของท้องถิ่นหยิบยกเรื่องชาติกำเนิดมา ขยายความและจัดวางตำแหน่งแห่งที่ให้กลายเป็นพวกที่มีชาติกำเนิดต่ำ นั่นคือตำนานมูลศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์ และจามเทวีวงศ์ กล่าวเปรียบเทียบ ลัวะเป็นคนเกิดในรอยเท้าสัตว์ มีจำพวกช้าง แรด วัว และเนื้อ และอยู่กันเป็น กลุ่มตามพันธุ์สัตว์ สะท้อนการเป็นสังคมชนเผ่าที่ใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ แต่ตำนานดังกล่าวไม่ระบุว่าคนเกิดใน รอยเท้าสัตว์เป็นลัวะ ตำนานรุ่นหลังคือตำนานสุวรรณคำแดง นำมาอธิบายว่าคนในรอยเท้าสัตว์เป็นลัวะ ตำนานนี้ เขียนโดยพระเถระชั้นสูงในยุคที่พุทธศาสนารุ่งเรือง จึงเห็นว่าลัวะเป็นคนที่ล้าหลังทางวัฒนธรรม เพราะไม่นับถือ พระพุทธศาสนา (มูลนิธินิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542, 5919)

การเรียกชื่อก็เช่นเดียวกัน มีทั้งการเรียกชื่อตนเอง และชื่อที่ถูกคนอื่นเรียก เป็นอีกปัญหาหนึ่งในเรื่องมุมมอง ทางวัฒนธรรม บนพื้นฐานของความแตกต่าง การมองแบบคนนอก (Outsider) กับการมองแบบคนใน (Insider) มักจะทำให้เกิดข้อขัดแย้งเสมอมา ในการกำหนดกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ชนกลุ่มหนึ่งจะนิยามตนเองว่าแตกต่างจากคน กลุ่มอื่น ๆ อย่างไร โดยอาศัยตัวกำหนดหรืออัตลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ร่วมกันจำนวนหนึ่ง เป็นต้นว่า กำเนิดหรือตำนาน เกี่ยวกับความเป็นมาในอดีต (Origin or Myth of Origin) ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรม (Customs or Culture) ความเหนือกว่าหรือความบริสุทธิ์ทางศีลธรรม (Moral Superiority or Purity) และอื่น ๆ แต่ในขณะเดียวกัน กลุ่มก็จะถูกกำหนดหรือนิยามโดยกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในระบบความสัมพันธ์ของส่วนรวม แต่เนื่องจากเกณฑ์ที่ชนกลุ่ม หนึ่งใช้นิยามตนเอง และเกณฑ์ที่ชนกลุ่มอื่นใช้กำหนดไม่ใช่อย่างเดียวกัน ผลที่เกิดตามมาก็คือ ชื่อชนชาติหรือ

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnos) ที่ชนกลุ่มหนึ่งใช้เรียกตัวเอง กับชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ใช้เรียกแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลนี้ การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีลักษณะของการแฝงนัยยะหรือความหมายทางลบ (สุเทพ สุนทรภัสส์, 2543)

ในประวัติศาสตร์ล้านนาไม่เคยมีข้อถกเถียงเรื่องชื่อบ้านนามเมือง แต่หลังจากการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางของรัฐไทยแล้วปัญหาการเรียกชื่อต่าง ๆ ก็มีกระแสความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะความไม่ลงรอยเรื่องการเรียกชื่อภูมิภาคทางเหนือว่า ลานนา หรือล้านนา ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มนักวิชาการของรัฐกับนักวิชาการท้องถิ่น ในด้านของนักวิชาการของรัฐโดยมี ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร เป็นประธานการสอบชำระได้ข้อยุติว่า ล้านนา เป็นคำที่ถูกต้อง โดยมีเหตุผลสนับสนุนว่า หลักศิลาจารึกที่ วัดเชียงสา จังหวัดเชียงราย พบคำว่าล้านนา ระบบพินนาเป็นระบบการแบ่งเนื้อที่นาออกเป็นหน่วยที่เรียกว่า พินนา ซึ่งหากรวมจำนวนพินนาทั้งหมดในอาณาจักรแล้วจะมีมากจึงใช้คำว่าล้านนา และพระนามของพญาเกือนา ก็แปลว่า ร้อยล้านนา

ในขณะเดียวกันนักวิชาการท้องถิ่นก็ให้เหตุผลที่ต่างออกไปว่าควรใช้ลานนา เพราะมีต้นลานอยู่เป็นจำนวนมาก มีการนำใบลานมาจดจารอักษรธรรม หรือคำเมือง ที่สำคัญในใบลานส่วนมากจารคำว่า ลานนา โดยไม่ใส่รูปวรรณยุกต์ ดังนั้นควรใช้ลานนาจึงจะถูกต้อง อีกเหตุผลหนึ่งก็คือจำนวนล้าน ไม่ใช่หน่วยการนับแต่เป็นหน่วยการวัดตวง

ความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นในระยะเวลาหนึ่งแต่สุดท้ายทางออกอยู่ที่ความพอใจของผู้ใช้ว่าพอใจที่จะใช้ ลานนา หรือล้านนา หรืออาจจะพอใจที่จะใช้คำว่า “ไทย” ต่อท้ายคำทั้งสองก็ย่อมได้เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าการเข้ามากำหนดการเรียกชื่อโดยส่วนกลาง ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนที่ถูกกำหนดชื่อเรียกซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น หากมองในแง่ของอำนาจและความเป็นอื่นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าตัวคนท้องถิ่นแทบไม่มีบทบาทในการกำหนดชื่อเรียกของกลุ่มตนเอง หากเป็นไปตามคนส่วนกลางโดยสร้างชุดความรู้ ความจริงผ่านนักวิชาการ

นอกจากชื่อบ้านนามเมืองแล้ว ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตนเองกับชื่อที่ถูกเรียก ก็มีความย้อนแย้งทั้งในด้านความหมายและมโนทัศน์ คำว่า “คนเมือง” ก็เป็นประเด็นที่กล่าวถึง เพราะคำนี้ไม่ได้เกิดมาพร้อมกับยุคประวัติศาสตร์ ล้านนา จึงถือว่าเป็นคำใหม่และเป็นคำที่มีนัยยะทางสังคมวัฒนธรรมและการเมืองอยู่สูงมาก เพราะเป็นปฏิกริยาตอบโต้และชี้แจงชาวพม่าว่าตนเองไม่ใช่คนพม่า เป็นคนพื้นเมืองที่อยู่ในดินแดนแถบนี้มาก่อน เพราะในประวัติศาสตร์ ล้านนาเคยตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า ถูกพม่าปกครองมาสองร้อยกว่าปี ดังนั้นการสถาปนาคำว่า “คนเมือง” โดยมีความหมายว่าเป็นคนพื้นเมืองไม่ใช่คนพม่าจึงเป็นการแยกกลุ่มว่าเป็นคนละกลุ่มกันกับคนพม่า

นอกจากนี้คำว่า “คนเมือง” ยังเป็นปฏิกริยาตอบโต้และชี้แจงคนไทยภาคกลางว่าตนเองไม่ใช่ “ลาว” เพราะคนไทยภาคกลางเรียกคนล้านนาว่า “ลาว” มีความหมายที่ไม่ดี เช่น เป็นพวกนุงผ้าขึ้น กินกิ้งกือ กินปลาร้า และทัศนคติของคนไทยปัจจุบันที่มีต่อคำว่า ลาว ยังคงมีความหมายในแง่ลบอยู่ในบางคน โดยคำนี้จะหมายถึง ต่ำต้อย สกปรก ไม่มีการศึกษา ไม่มีความรู้ เชื้อเชื้อหรือเชื้อซ้ำ ไม่มีมารยาท ไม่มีวัฒนธรรม ปาเถื่อน หรือแม้แต่มีคำพูดที่ติดปากว่า ลาวชั่วเหี้ยม (จันทบูรณ์ สุทธิ, 2539, 35) ซึ่งในทัศนคติของคนไทยภาคกลางถือกันว่าคนล้านนามีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าคนไทยภาคกลาง ดังนั้น ความหมายของคำว่า “คนเมือง” จึงเคลื่อนจากความหมายว่าเป็นคนพื้นเมือง เปลี่ยนมาเป็นผู้ที่มีอารยะ เพื่อชี้แจงต่อคนไทยภาคกลาง

ชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ และชื่อเรียกตนเองของชาติพันธุ์ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงฐานคิดแบบ คนนอก - คนใน พวกเรา - พวกเขา ได้เป็นอย่างดี เช่น

ชื่อที่ถูกเรียก	ขมุ/ข่ามู
ความหมาย	ข้าทาสผู้รับใช้
ชื่อเรียกตนเอง	ลาวเทิง/กำมู/ไทยใหม่ (ใช้เรียกในประเทศไทย)
ความหมาย	คนบนที่สูง/คน

ชื่อที่ถูกเรียก	ยาง/กะเหรี่ยง
ความหมาย	คนป่าเถื่อนล้ำหลัง
ชื่อเรียกตนเอง	ปกาเกอะญอ (สะกอ)/โพล่ง (โปว์)
ความหมาย	คน

ชื่อที่ถูกเรียก	แม่ว/เหมียว/เมี้ยว
ความหมาย	คนป่าเถื่อน/เสียงของแมว
ชื่อเรียกตนเอง	ฮม้ง/ม้ง
ความหมาย	อิสรชน

มโนทัศน์ของการเรียกชื่อตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ว่ามีความหมายในทางบวก แต่ชื่อที่ถูกเรียกกลับมีความหมายในทางลบ ผสมกับความเชื่อด้านลบเรื่องสุขภาพ การทำมาหากิน ของกลุ่มชาติพันธุ์ และเมื่อกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ก็มักจะมโนทัศน์เรื่องความสกปรก กลุ่มคนที่ค้ายาเสพติด พวกตัดไม้ทำลายป่า เหล่านี้ตามมาเสมอ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอีก เช่น คนภาคเหนือเรียกชนกลุ่มที่เร่ร่อน ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการเก็บหาของป่าและล่าสัตว์ว่า ผีตองเหลือง เปรียบเทียบคนเหล่านี้ว่าเป็น ผี ปีศาจ แต่พวกเขาเรียกตนเองว่า มลาบริ ที่แปลว่า คนที่อาศัยอยู่ในป่า (จันทบูรณ์ สุทธิ, 2539, 36-37)

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตอีกว่าการเรียกชื่อพืชผักต่าง ๆ ตามด้วยชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์อาจมี นัยยะของการเสียดเย้ยอยู่ด้วย เช่น การเรียกมะเขือชนิดหนึ่งว่ามะเขือละโว้ เรียกมันชนิดหนึ่งว่า มันแกว มันแกวลาว มันแกวละแวก เรียกมะระชนิดหนึ่งว่าผักแม้ว หรือแม้แต่การเรียกชื่อเห็ดชนิดหนึ่งว่า เห็ดหูลัวะ เป็นชื่อเห็ดชนิดหนึ่งในวงศ์ Auriculariaceae มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Auricularia Polytricha Sacc. ที่คนภาคกลางเรียกว่าเห็ดหูหนู เป็นเห็ดที่มีสีดำปนแดง มีลักษณะที่คนล้านนามองดูแล้วคล้าย ๆ กับใบหูของชาวลัวะ แสดงว่าชาวลัวะนั้นเป็นกลุ่มคนที่มีความต่ำต้อย นับเป็นอารมณ์ขันแบบหนึ่งของคนล้านนา ปัจจุบันคนล้านนายังเรียกเห็ดชนิดนี้ว่า เห็ดหูลัวะ เช่นเดิม (จันทบูรณ์ สุทธิ, 2539, 10) การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นก็เช่นเดียวกัน มักจะมีภาพด้านลบติดมาด้วยเสมอ และหากต้องการล้อเลียน ก็มักจะนำกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาล้อเลียนเป็นประจำ

เรื่องราวของความเป็นอื่นที่มักพบเห็นในสังคมล้านนาอีกด้านหนึ่งก็คือ เรื่องเพศ การล้อเลียนเรื่องเพศมีปรากฏอยู่ค่อนข้างมากในวรรณกรรมล้านนา ในความเป็นจริงเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม (Taboo) และเป็นการไม่สมควรหากนำเรื่องเพศมาพูดในที่สาธารณะ ถึงกระนั้นก็ยังพบเห็นกันได้ทั่วไป เช่น

ตัวอย่าง 1 แม่ไก่ขาว

มีพระภิกษุกับแม่ชีสองรูป อาศัยอยู่ในวัดแห่งหนึ่ง ต่างแอบชอบพอกัน
วันหนึ่งพระภิกษุกำลังหว่านข้าวให้ไก่ ปากก็พูดไปว่าไหนแม่ไก่ขาวจึงไม่ใช่
ฝ่ายแม่ชีก็ได้ยินจึงพูดตอบว่า
“...คือไก่ฟ้าเหลืองบ่เห็นมัน”

(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, 68)

ตัวอย่าง 2 คนโดนหลอก

สามีไปไถนากลางทุ่ง แต่คิดพิเรนทร์และลองสังวาสกับควาย เมื่อภรรยา
จึงแกล้งบอกสามีว่าจะมีคนมาจับคนที่สังวาสกับควาย เมื่อสามีเห็นคนกำลังจะเดิน
ตรงมาหาตนและด้วยความกินปูนร้อนท้องจึงวิ่งหนี แต่จริงแล้วคนเหล่านั้นออก
ล่าเนื้อฟาน คนที่กำลังล่าเนื้อฟานก็เข้าใจว่าเนื้อฟานวิ่งไปทางนั้นจึงวิ่งตาม
เมื่อสามีจนมุมจึงหันหน้าสู้ออกว่า เอาสิ ยังไงก็เป็นควายของตนเอง

(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, 76)

เมื่อศึกษาในวรรณกรรมล้านนาพบว่าลักษณะของเรื่องเล่าเกี่ยวกับเพศนอกจากบุคคลทั่วไปแล้ว ยังมีการ
ล้อเลียนกลุ่มบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ ผู้มีอำนาจ พระ แม่ชี กลุ่มชาติพันธุ์อีกด้วย และเรื่องเพศที่นำมาล้อเลียนนั้น
มีทั้งเรื่องเพศที่เป็นปกติ และเรื่องเพศที่ไม่ปกติหรือกามวิตถาร

การศึกษาก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นอื่นในสังคมล้านนา การศึกษาในล้านนาแต่ก่อนนั้นนิยม
ให้ลูกหลานบวชเรียน หลังจากนั้นหากจะออกมาประกอบอาชีพก็ศึกษาลาเพศ โดยคนล้านนาเชื่อว่าบุตรหลานที่ผ่าน
การบวชเรียนมา นอกจากจะมีความรู้แล้ว เมื่อศึกษาลาเพศจะประพัตติตนเป็นคนดี ดังนั้นหากมองเรื่องความเป็นอื่น
ในการบวชเรียน ผู้หญิงย่อมไม่มีสิทธิ์ในเรื่องการบวชเรียน การล้อเลียนในเรื่องการศึกษานั้น พระ บุคคลที่เคยบวช
เป็นพระ (ชาวล้านนาเรียกว่า น้อย หรือ นานา) หรือเจ้านาย มักถูกนำมาล้อเลียนอยู่เสมอ เนื้อหามักเน้นให้บุคคล
ดังกล่าวมีลักษณะที่ตรงกันข้ามคือการไม่รู้หนังสือ หรือหากเป็นชาวบ้านธรรมดาจากนอกจากความรู้หนังสือแล้วยัง
แฝงความบ้านนอก ล้าหลังอีกด้วย เช่น

ตัวอย่าง 1 นานาดิบเมียลอง

ชายคนหนึ่งอ้างตนว่าเป็นนานาอยู่กับภรรยาเป็นเวลานาน ฝ่ายภรรยา
อยากรู้ว่าเป็นนานาจริงหรือไม่จึงแกล้งขีดเขียนแล้วบอกว่ามีคนเอาหนังสือมา
ส่งให้ ฝ่ายนานาก็ไม่เมตตอบว่าพรุ่งนี้จะต้องไปที่ฝ่าย

(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, 84)

ตัวอย่าง 2 แอ๊ะ

พ่อลูกคู่หนึ่งเดินเข้าเมือง แต่เนื่องจากทั้งสองไม่เคยรู้จักแพะ เมื่อลูกชาย
เห็นแพะจึงพูดว่าสุนัขมีเขา พ่อได้ยินจึงดูว่าไถ้เองเขาเรียกแอ๊ะต่างหาก

(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, 85)

การนำตำแหน่ง ฐานะ ชนชั้น อาชีพ มาล้อเลียนพบได้ทั่วไป แต่การนำมาเล่าหรือล้อเลียนนั้นย่อมนำมาเล่าเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แม้จะเป็นไปไม่ได้ในโลกของความเป็นจริง แต่สิ่งที่นำมาล้อเลียนนั้นแสดงถึงความพยายามของกลุ่มคนด้อยอำนาจที่จะขัดขึ้นต่ออิทธิพลของคนหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่พอใจในประเด็นนี้จะยกตัวอย่างนิทานล้านนา 2 เรื่อง คือ เลี้ยงเมี่ยงคำพญา กะดำปลาคำตุ้

สมัยที่พระพุทธเจ้า ยังทรงพระมานพระองค์อยู่ในโลก มีแม่หม้ายคนหนึ่ง
อยากจะข้ามแม่น้ำไปทำบุญที่พระพุทธเจ้าประทับ ครั้นนั้นมีเจ้าพญา พระภิกษุ
และลัวะนำเรือข้ามฟากไป แม่หม้ายขอไปด้วยแต่ก็ถูกปฏิเสธ นางแค้นมากจึง
ตั้งสัจจอธิษฐานขอให้ชาติหน้ามีลูกสามคนให้ไปแก้แค้นบุคคลทั้งสาม โดยให้
ชื่อว่า เลี้ยงเมี่ยง กะดำปลา และปู่เสียด

(สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนาว์, ม.ป.ป.)

นิทานทั้งสองเรื่องหากพิจารณาโดยใช้แนวคิดเรื่องความเป็นอื่น เพศสภาพที่แตกต่างกันก็ถือว่าสามารถสร้างความเป็นอื่นได้ ขณะเดียวกันฐานะทางสังคม/อาชีพ หรือตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันก็สามารถเป็นอื่นได้เช่นเดียวกัน เพราะหากมองในแง่ของตัวละครทั้งสามที่ถูก “ค่า” (ข่มเหงรังแก) ล้วนเป็นตัวแทนของสถาบันทั้งสิ้น

เรื่องเลี้ยงเมี่ยงคำพญานั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวแทนของสถาบันกษัตริย์ เนื้อหาทุกตอนของเรื่องจะเกี่ยวพันกับทรัพย์สินหรือผู้สาว ซึ่งก็พอจะนำมากล่าวได้เช่นเดียวกันว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าเมือง มีความขัดแย้งในเรื่องทรัพย์สินและผู้สาวเป็นสำคัญ เพราะชาวบ้านมีความรู้สึกเกรงกลัวเจ้าเมืองและเล้ากันว่าเจ้าเมืองออกไปเที่ยวหมู่บ้านใดชาวบ้านก็ต้องนำลูกสาวหรือทรัพย์สินที่มีค่าต่าง ๆ ไปช้อน ดังนั้นเรื่องเลี้ยงเมี่ยงคำพญาจึงเป็นการล้อบุคคลที่มีอำนาจผ่านนิทานล้านนา เช่น

ตัวอย่าง 1 แกล้งโงเอาทรัพย์ของพญาเจ้าเมือง

เลี้ยงเมี่ยงทำพินกับพ่อค้าเมี่ยงที่กำลังจะเอาเมี่ยงของพญาเจ้าเมือง
ไปขาย ว่าพ่อค้าไม่สามารถข้ามลำน้ำได้ ถ้าพ่อค้าเมี่ยงสามารถข้ามได้ตนจะยอม
เป็นข้า แต่ถ้าข้ามไม่ได้พ่อค้าเมี่ยงต้องให้เมี่ยงแก้ตนทั้งหมด เมื่อตกลงกันแล้ว
พ่อค้าเมี่ยงลุยข้ามน้ำไปได้ แต่เลี้ยงเมี่ยงเถียงว่า พ่อค้าไม่ได้ข้ามไปเหมือนกับที่
ตกลงกันได้ เพียงแต่เดินลุยไป ไม่ได้ก้าวข้ามหรือกระโดดข้าม พ่อค้าหมดปัญญา
เถียงเลยยกเมี่ยงให้จนหมดตามสัญญา

(สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนาว์, ม.ป.ป.)

ตัวอย่าง 2 แกล้งเป็นซู้กับเมียพญาเจ้าเมือง

เจ้าเมืองสั่งให้เสี้ยมเมืองออกไปรบด้วย แต่เสี้ยมเมืองทำเกลไถลจนจะไปทัพไม่ทัน เจ้าเมืองจึงสั่งให้เสี้ยมเมืองไปรับใช้เมียของตน เสี้ยมเมืองกับบอกว่าไม่รู้จะทำอะไรให้ภรรยาเจ้าเมือง เจ้าเมืองกับบอกว่า มีใครสั่งให้ทำอะไรก็ทำอย่างนั้น เสี้ยมเมืองก็รับคำ คืนวันนั้นนกกระปูดร้อง บีด ๆ ๆ (บีด แปลว่า เปิด) เสี้ยมเมืองก็ทำตาม เปิดประตูห้องของเจ้าเมือง แล้วนกก็ไม่หยุดร้อง เลยเปิดผ้าห่มของเมียเจ้าเมือง นกก็ไม่หยุดร้อง เปิดผ้าห่มแล้วนกก็ไม่หยุดร้อง จากนั้นก็มีเสียงหนูร้องต่อว่า จี๊ ๆ ๆ (จี๊ แปลว่า ตะเซ) เสี้ยมเมืองก็ตะเซต้องตัวของเมียพญาเจ้าเมือง ตะเซไปตะเซมาก็มีนกเค้าแมวมาร้องอีกว่า ชุกแม่ม ๆ ๆ เสี้ยมเมืองก็ได้เป็นซู้กับเมียพญาเจ้าเมือง

(สุรสิงห์สาร์รวม ฉิมพะเนาว์, ม.ป.ป.)

นอกจากพญาเจ้าเมืองแล้วเรื่องเกี่ยวกับพระภิกษุหรือตัวแทนของสถาบันศาสนาในสังคมล้านนา พระภิกษุหรือ “ตุ้เจ้า” โดยเฉพาะที่เป็นเจ้าอาวาส จัดว่าเป็นผู้มีอำนาจในท้องถิ่นอาจเป็นไปได้ที่เจ้าอาวาสจะใช้อำนาจของตนเกินขอบเขตจนทำให้ชาวบ้านไม่พอใจ มีคำพังเพยโบราณของล้านนาที่ว่า “ผีค่านคนค่านลุ่ม ตุ้เจ้าค่านกลาง” นั้นหมายความว่าชาวล้านนาได้จัดให้ “ตุ้เจ้า” เป็นผู้ชอบข่มเหงรังแกด้วยผู้หนึ่ง ทั้งนี้โดยทั่ว ๆ ไป ชาวบ้านต้องเสียสละอาหารที่ดีที่สุดของตนให้แก่พระ และบางครั้งขนบธรรมเนียมในการทำบุญอาจบังคับให้ชาวบ้านรู้สึกอึดอัดเหมือนถูกข่มเหงรังแกได้ นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังใช้อำนาจในการบังคับหรือสั่งให้ทำต่าง ๆ โดยเฉพาะลูกศิษย์วัด ดังนั้นนิทานกะต๋าปลาเค้าตุ้จึงสร้างความเป็นคนอื่นให้กับพระภิกษุ เช่น

ตัวอย่าง กะต๋าปลาเค้าตุ้

มีวันหนึ่งพระชี้นำหน้า ศิษย์วัดหาบเกล็ดเดินตามหลัง ศิษย์วัดอยากขี่ม้าบังจึงออกอุบาย เมื่อพระหันมาดูที่ไรก็ทำท่าหลบคอปับอยู่กับคาน จนพระถามว่าสบายมากหรือ ศิษย์ตอบว่าหาบเกล็ดสบายกว่าขี่ม้าเพราะต้องนั่งปวดหลัง และต้องระวังตก พระเห็นจริงก็เลยเปลี่ยนมาหาบเกล็ด ศิษย์พอได้ม้าก็ขี่ไปรอที่วัด พระหาบเกล็ดเดินจนเหนื่อยจึงคิดหาที่ซ่อน แล้วค่อยบอกให้ศิษย์มาเอา แต่หาที่ไหนก็ดูไม่ปลอดภัยจึงนำไปซ่อนไว้ในน้ำ พอกลับมาดูอีกก็ปรากฏว่าเกล็ดละลายไปแล้ว พระคิดว่าปลาขโมยไปซ่อนจึงบอกให้ศิษย์วัดวิดน้ำเพื่อหาปลาตาม และทำโทษ พอจับได้ปลาซ่อนก็ทำที่เป็นถาม ปลาไม่ตอบก็ตบและทุบหัวปลา พอศิษย์จับได้ปลาดุกก็ยื่นให้พระช่วยตบเต็มแรง แต่โดนเงี่ยงปลาดุกร้องด้วยความเจ็บปวด สลดอย่างไรก็ไม่ออก ศิษย์จึงหาวิธีโดยการป็นขึ้นไปบนเขาแล้วกลิ้งหินลงมา พระตกใจวิ่งหนีพร้อมกันนั้นเงี่ยงปลาดุกก็หลุดจากมือ พระโกรธแต่ไม่รู้จะทำอย่างไรจึงได้แต่บ่น

(สุรสิงห์สาร์รวม ฉิมพะเนาว์, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายตอนที่ว่าด้วยการรังแกพระด้วยเล่ห์เหลี่ยมและการกระทำต่าง ๆ เช่น ตอนศิษย์ทุบหน้าผากพระเพราะได้รับคำสั่งให้ตบแมลงวันทุกตัวโทษฐานขโมยอาหาร ความจริงศิษย์วัดเป็นคนกิน แล้วจับแมลงวันใส่ไว้ในกล่องอาหารแทน ตอนที่หลอกพระให้กินขี้หมาเพราะถูกบังคับให้กินก่อนเนื่องจากต้องการลองดีโดยการฝ่าฝืนคำสั่งพระ ตอนหลอกให้พระตื่นแต่ตีออกไปบิณฑบาตเพราะถูกสั่งให้เฝ้าดาวประกายพริ้วไว้ เป็นต้น

เรื่องกะต๋ำปลาเค้านี้มีการสร้างความเป็นอื่นให้กับพระโดยสร้างให้พระเป็นคนที่โง่ทึ่ม ไม่ทันคน ซึ่งขัดกับลักษณะของพระโดยทั่วไป โดยเฉพาะพระที่เป็นเจ้าอาวาส และมีข้อสังเกตว่าทุกตอนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคำสั่งและของกิน

นอกจากพญาเจ้าเมือง และพระภิกษุแล้ว บุคคลอื่นที่มีบาทในสังคมล้านนาก็ถูกนำมาล้อเลียนเช่นเดียวกัน เช่น

ตัวอย่าง คำว่าเหลลัน (คำว่าเล่น)

สัพพีติโย	ปูหนานโตได้สาต	(ได้เสีย)
ปูหนานนาถได้ยู	ปูหนานจูได้วี	(ได้ไม่กวาด/ได้พัด)
ปูหนานสีได้น้ำตัน	ปูหนานอันได้ถงพา	(ได้คนโท/ได้ยาม)
สล่ามองได้ตุ้มกับไซ	ปูโปได้แหกับแซะ	(ได้จู้/ไซ/ได้อุปกรณ์หาปลา)
ปูมาแค้นแคะ (ซากะเผือก)	ได้หม้อขางกับรางลิน	(กระทำ/รงน้ำ)
ปูแก้วเขียวหั้น (พินกร่อน)	ได้คำผ้าต่องผืนเดียว	(ได้ผ้าขาวม้า)

(อุดม รุ่งเรืองศรี, 2554, 139)

คำว่า “หนาน” คือ ผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว มีนัยยะของการประพฤติปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม แต่จากตัวอย่างเมื่อพระสงฆ์สวด “สัพพีติโย” อนุโมทนาในการบริจาคแล้ว พระภิกษุจะรับเอาเครื่องสังฆทานและกลับวัด แต่ตัวอย่างข้างต้นเป็นการบอกเชิงเข้าหาแย้งว่าสังฆทานจากบ้านทายกทายิกานั้น ยังตกไปถึงมือของฆราวาสด้วย ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวคนที่ป็นหนานไม่พึงกระทำ อีกทั้งถูกกล่าวด้วยคำว่า “ปู” ในล้านนาหมายถึงชายสูงอายุและมักเป็นที่รังเกียจของสังคม ซึ่งปูเถ่าคือชายแก่ที่วนเวียนรับของจากเครื่องสังฆทานก็มีอยู่หลายคน ดังที่ได้สะท้อนภาพไว้ในคำว่าเล่นแต่แฝงนัยยะของความจริงอยู่

พลวัตของความเป็นอื่นและการโต้กลับ

บริบทความสัมพันธ์ทางสังคมที่หลากหลาย การสร้างพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นผลมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มผู้มีอำนาจกับกลุ่มชาติพันธุ์ ภายใต้ความซับซ้อนในทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม การปรับเปลี่ยนรูปแบบของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พยายามสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมด้วยการสร้างภาพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ผ่านบริบทต่างๆ ทางสังคม กระแสโลกาภิวัตน์ได้กระตุ้นเตือนให้เกิดความตระหนักและต่อสู้กับกระบวนการที่ทำให้เป็นคนอื่นเพื่อค้นหา พื้นที่ หรือสถาปนาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในห้วงข้อนี้จะนำเสนอถึงลักษณะการเลื่อนไหลของนิยามความเป็นอื่น และการโต้กลับของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน

พลวัตของความเป็นอื่นจะไม่เกิดขึ้นหากตัวเราไม่มีลักษณะผิดแผกแตกต่างไปจากกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และในโลกของความเป็นจริงเราไม่สามารถบอกได้ว่าเราเป็นสมาชิกของคนกลุ่มใดได้เพียงกลุ่มเดียว ขณะเดียวกัน เราก็ไม่สามารถบอกได้ว่าเราเป็นสมาชิกของคนทุกกลุ่ม ดังนั้นความเป็นอื่นจึงมีอยู่ในทุกคน และมีลักษณะเลื่อนไหล ได้ตามบริบทหรือปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมตราบนานเท่านานที่ยังมีการปะทะสังสรรค์กันในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

พลวัตของความเป็นอื่นสามารถแยกได้เป็น 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือพลวัตด้านรูปแบบ แต่เดิมนั้นรูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ มีรูปแบบที่ชัดเจนตายตัว และมีรูปแบบไม่มาก โดยเริ่มจากมุขปาฐะและพัฒนาเรื่อยมาจนมีการจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และในปัจจุบันนี้ก็มีการบันทึกในรูปแบบของสื่อประสมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นแถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ แผ่นบันทึกเสียง แผ่นบันทึกภาพ และการบันทึกด้วยระบบดิจิทัล นอกจากนี้รูปแบบของการเก็บข้อมูลแล้ว รูปแบบในการนำเสนอก็มีหลากหลายและมีความเฉพาะเจาะจง เช่น การเทศน์ เพลง การแสดง ทอล์กโชว์ (เดี่ยวไมโครโฟน) ภาพยนตร์ ข่าว สารคดี เป็นต้น ความเป็นพลวัตในด้านรูปแบบอาจทำให้เนื้อหา และภาษาที่ใช้ในการสื่อสารอาจมีความเฉพาะเจาะจงตามไปด้วย

ประเด็นที่สอง คือ พลวัตด้านเนื้อหา เนื้อหาของความเป็นอื่นที่ปรากฏในวรรณกรรมล้านนาอาจมีการเปลี่ยนแปลงตัวละครให้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มคนที่ต้องการล้อเลียนเพิ่มมากขึ้น เช่น นอกจากจะล้อเลียนคนอื่นแล้วยังล้อเลียนตนเอง คนต่างถิ่น คนต่างจังหวัด คนภาคต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงจนให้เข้ากับสถานที่หรือบริบทของสังคมสมัยใหม่มากขึ้น หรือรายละเอียดบางประการให้มีความจำเพาะมากขึ้น เช่น การแต่งกาย ลักษณะท่าทางของตัวละคร เป็นต้น ทั้งนี้ยังคงแก่นเรื่องไว้ เช่น

ตัวอย่าง ลุงมิ่ง วัดภูมิ

ลุงมิ่งเป็นคนบักขี้ได้ บ่เคยเข้ามาแอ่วกรุงเทพฯ สักเทื่อ (ไม่เคยมาสักครั้ง)
พอตีปิ่นขายยางได้ราคาดี ค้เลยมาแอ่วกรุงเทพฯ มาคนเดียว รถไฟคับเคยขึ้น
สักเทื่อ พอจะต้องซื้อตั๋วรถไฟ ลุงมิ่งค้เข้าคิวซื้อตั๋ว ที่นั่นทางหน้าเปนมแม่ญิง
เพิ่นไพลงประจวบศิริพันธ์ เพิ่นอุ้วว่า

“ประจวบศิริพันธ์ ชั้นหนึ่ง คนเดียว”

ลุงมิ่งนึกขึ้นได้ว่า ประจวบนี้คงจะเป็นชื่อ ส่วนศิริพันธ์คงจะเป็นนามสกุล
ชั้นหนึ่งคงจะเรียนจบ ป.1 คนเดียวหมายความว่ามาคนเดียว บ่มีผัว นึกได้จะอัน
(เช่นนั้น) ลุงมิ่งค้เข้าไฟซื้อตั๋วรถไฟว่า
“ผม...นายมิ่ง วัดภูมิ พัทลุง ป. 4 มีเมียแล้ว”

(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, 344)

การล้อเลียนคนกลุ่มอื่นก็เพียงแค่เปลี่ยนตัวละคร เช่น ชื่อตัวละครให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ หรือรายละเอียดบางประการ เช่น เปลี่ยนจากภาคใต้เป็นภาคอีสาน เปลี่ยนจากรถไฟเป็นรถทัวร์ ก็จะสร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มคนได้อีกหนึ่งกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเป็นส่วนหนึ่งของพลวัตของความเป็นอื่น

ประเด็นที่สาม คือ พลวัตด้านภาษา ภาษาที่ใช้แสดงความเป็นอื่นสามารถสื่อความได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม พลวัตด้านภาษาเกิดจากการวิวัฒนาการทางด้านภาษา แต่การวิวัฒนาการของภาษาที่ใช้มีการปรับให้เข้ากับสังคม บุคคล ตลอดจนรูปแบบของการนำเสนอวรรณกรรม โดยเฉพาะรูปแบบจะเป็นตัวกำหนดภาษาที่ใช้ เมื่อรูปแบบการนำเสนอเปลี่ยนภาษาที่ใช้ก็เปลี่ยนตามไปด้วย ทั้งนี้อาจพิจารณาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจร่วมด้วย เช่น

ตัวอย่าง ภาษาในคำรำโรงเรียนกับของกิน

ดารา เข้าหนมเค็ก	สะเท็ก ปรินส์รอย
กองหอย วัฒน	ส้มป่าโอ ยุพราช
แกงผักกาด แม่ใจ	พะไล มังฟอร์ต
ไล่กอด เรยีน่า เรยีน่า ร้องไห้	พระหฤทัย ไชโย

(อุดม รุ่งเรืองศรี, 2554, 138)

ตัวอย่างที่นำเสนอมีการใช้ภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทย อีกทั้งประยุกต์ให้เข้ากับรูปแบบวรรณกรรมประเภท คำรำ (คำอ้อ) ของคนล้านนา มีการสร้างความเป็นอื่นปนมาในตัวภาษาเริ่มจากการเข้าคู่ระหว่างภาษาอังกฤษของกินฝรั่งกับโรงเรียนเอกชนที่มีชื่อเสียงในเชียงใหม่ แต่ใช้คำไทย ของกินพื้นเมืองเข้าคู่กับโรงเรียนรัฐ สิ่งที่แฝงมากับภาษาคือชั้นทางสังคมในเชียงใหม่ตนเอง

นอกจากนี้ความเฉพาะในรูปแบบร่วมกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจก็ทำให้เกิดภาษาที่เฉพาะเจาะจงขึ้น เช่น ภาษาทอล์กโชว์ มักเน้นเรื่องการขายเป็นสำคัญ ดังนั้นภาษาของทอล์กโชว์จึงต้องเร้าอารมณ์ หรือหว่า โลดโผน และเป็นเรื่องราวที่ใหม่ ทันต่อสถานการณ์หรือเกี่ยวเนื่องกับสังคมขณะนั้น ขณะเดียวกันก็มีการเสียดเย้ยประชดประชันอยู่ในตัวภาษา จากตัวอย่างภาษาต่อไปนี้ทำให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นของกลุ่มชาติพันธุ์ อีกทั้งเป็นการประจานกลุ่มบุคคล เช่น

ตัวอย่าง ภาษาทอล์กโชว์

สวยที่หนึ่งสาวเชียงใหม่	สวยใสสาวมอชอ
สวยอีก้อสาวราชภัฏ	สวยเอ็กซ์จิตสาวพายัพ
สวยมูมอับกะเทยท่าแพ	...

(อายน้อย SP. Fishing แมริม, 2555)

ภาษาในพาดหัวข่าวก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ยึดเยียดความเป็นคนอื่นให้กับกลุ่มชาติพันธุ์แบบเหมารวม (Stereotype) เพราะภาษาข่าวต้องสั้น กระชับ ได้ใจความ หากผนวกกับการเมืองและการขายแล้ว ภาษาต้องหวือหวา ดึงดูดให้ผู้อ่านซื้อและเชื่อถือตาม ผังและแผ่ผ่านความคิดอุดมการณ์ร่วมอยู่ด้วย เช่น

ตัวอย่าง ภาษาพาดหัวข่าว

ตำรวจเมือง ชม. จับชาวเขาค้ายา

รวบพม่าแสนตระเวนจับแะ

ภ. 5 สนธิกำลังลุยทลายไร่ฝิ่นกะเหรี่ยงอมก๋อย

(เชียงใหม่นิวส์, 2555)

เมื่ออ่านเฉพาะพาดหัวข่าวทำให้รู้สึกทันทีว่ากลุ่มคนเหล่านี้ต้องได้รับบทลงโทษอย่างสาสม โดยลืมนึกไปว่า เหตุการณ์หรือรายละเอียดปลีกย่อยตามพาดหัวข่าว ไม่ใช่ชาวเขาทั้งดอย พม่าทั้งหมด หรือกะเหรี่ยงอมก๋อยทั้งอำเภอ หากแต่เป็นเพียงกลุ่มคนที่กระทำผิด เจกเช่นเดียวกับคนทั่วไป แต่สิ่งที่ผิดที่ผิดทาง ผิดแผกแตกต่างคือความเป็นชาติพันธุ์ จึงทำให้ภาพของความรุนแรงและอุดมการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในความคิดของผู้อ่าน โดยผ่านภาษาที่ปรุงแต่งแล้วเรียบร้อย

การได้กลับเป็นผลพวงจากการถูกเบียดขับให้กลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็นคนชายขอบทั้งพื้นที่และวิถีชีวิตของคนกลุ่มใหญ่ในสังคม แต่การได้กลับที่จะกล่าวในที่นี้มิใช่การขัดแย้ง การตอบโต้ด้วยกำลังหรือความรุนแรงแต่อย่างใด หากแต่เป็นการตอบโต้หรือได้กลับภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่สังคมอยากให้มี อยากให้เป็น หลักการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ได้กลับคือ ทำในสิ่งที่สังคมส่วนใหญ่ทำ เป็นในสิ่งที่สังคมส่วนใหญ่เป็น เมื่อทำได้ “กำแพงความเป็นอื่น” ก็ดูเหมือนจะทลายลงไปชั้นหนึ่ง

ในโลกของสังคมเมืองภายใต้ทุนนิยมที่รุกคืบเข้ามาครอบงำทั่วทุกพื้นที่ต่างให้ความสำคัญและให้คุณค่ากับการศึกษา (ปริญญาบัตร) โดยยกย่องว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ คนที่จบปริญญาได้รับการยอมรับจากคนในสังคม และสามารถเปลี่ยนสถานะให้สูงขึ้นได้ ดังนั้นจะพบนักศึกษาในระดับปริญญาที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก เพราะเชื่อว่าการมีศึกษานำมาซึ่งศักดิ์ศรี สิทธิบางประการ และสุดท้ายนำมาซึ่งการยอมรับจากคนในสังคม

การได้กลับในระดับต่อมาคือการเปิดเผยตัวตน และแสดงอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาการแต่งกาย ไปจนถึงการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นไปเพื่อกลุ่มของตนเอง และกิจกรรมสาธารณะ การได้กลับในระดับนี้เห็นได้จากการเปิดเผยตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากในกลุ่มนิสิตนักศึกษา เช่น การติดป้ายประกาศพบรุ่นน้องม้ง รุ่นน้องอาข่า หรืออื่นๆ เช่นเดียวกับการติดประกาศของรุ่นพี่คณะพบรุ่นน้อง หรือรุ่นพี่จังหวัด พบน้องจังหวัด การประกาศตัวตนบนพื้นที่สาธารณะแบบนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีตัวตนอยู่ในสังคม และสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนกลุ่มใหญ่และคนทั่วไป

การได้กลับด้วยระบบการศึกษา จนถึงการเปิดเผยตัวตนต่อสาธารณชนถือเป็นการได้กลับที่ปราศจากอาวุธ และการสูญเสีย ขณะเดียวกันก็ได้ผลตามความคาดหวังของสังคมในกระแสนิยม นั่นคือ การศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงระดับชนชั้นทางสังคม และสังคมเองก็ยอมรับผู้ที่มีการศึกษา

สรุป

ความเป็นอื่นในสังคมล้านนาเกิดจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งส่งผลทำให้เกิดลักษณะของความเป็นอื่นในสังคมล้านนา ไม่ว่าจะเป็นตำนานเรื่องชาติกำเนิด การเรียกชื่อ เพศ การศึกษา ตำแหน่ง ฐานะ ชนชั้น อาชีพ และความเป็นอื่นนั้นมักเกิดขึ้นกับกลุ่มต่างชาติพันธุ์ ซึ่งภาพสะท้อนดังกล่าวได้จากตัววรรณกรรมล้านนา ในขณะเดียวกันเมื่อยุคเปลี่ยนสมัยเปลี่ยน ตัววรรณกรรมอันแสดงถึงความเป็นอื่นในสังคมล้านนาก็มีลักษณะเป็นพลวัตมากขึ้นทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหาและภาษา ตลอดจนกลุ่มต่างชาติพันธุ์ได้รับการศึกษามากขึ้นเพราะการได้รับการศึกษาคือการเลื่อนฐานะและบทบาททางสังคมและเป็นที่สังคมส่วนใหญ่มองคหวัง อีกทั้งการแสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อประกาศความมีตัวตนในสังคมและใช้พื้นที่เพื่อเปิดเผยตัวตนผ่านกิจกรรมทั้งของกลุ่มและสาธารณะมากขึ้น ถือว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการโต้กลับโดยปราศจากการสูญเสีย

เอกสารอ้างอิง

- จันทบูรณ์ สุทธิ. (2539). **คนเมือง: บางมุมมองทางวัฒนธรรม**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยชาวเขา
กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- เชียงใหม่นิวส์. (2555). **ข่าวหน้า 1**. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2557, จาก [ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มิถุนายน 2557 - พฤศจิกายน 2557](http://www.chiangmainews.co.th/page/มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนคารไทยพาณิชย์. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.</p>
<p>มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนคารไทยพาณิชย์. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.</p>
<p>สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2524). ตำนานสิบห้าราชวงศ์. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.</p>
<p>สมัย สุทธิธรรม. (2542). สารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูง. กรุงเทพฯ: เวิลด์ มีเดีย.</p>
<p>สุเทพ สุนทรภัสส์. (2548). คนเมือง: ความสำนึกและการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยเหนือในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ การเมืองและสังคมวัฒนธรรม. ชาติพันธุ์สัมพันธ์: แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ ประชาชาติ และการจัดองค์การความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์. 31(1), 3.</p>
<p>สุนทร สุขสราญจิต. (2551). มายาคติและความรุนแรงของภาพแสดงแทน “ชาวเขา” ในแบบเรียนบทเพลง และภาพยนตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.</p>
<p>สุรสิงห์สำรวม จิมพะเนาว์. (ม.ป.ป.). กระบวนวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย. [อัดสำเนา]. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.</p>
</div>
<div data-bbox=)



หทัยวรรณ ไชยะกุล. (2539). การสร้างมูลค่าในเรื่องช้างของล้านนา. วิทยานิพนธ์

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาและวรรณกรรมล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อายน้อย SP. Fishing แมริม. (2557). คำขวัญเชียงใหม่ (ในต๋ออุดม)...ทำไมต้องประกาศความเป็น

เชียงใหม่ด้วยครับ(วะ...). สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2557, จาก http://www.chiangmaifishing.com/webboard/post.php?q_id=4453

อุดม รุ่งเรืองศรี. (2554). ไหวหาล้านนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: มิ่งเมือง.